

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	TURK305 Türk ləhcələrinin müqayisəli qrammatikası, 3 kredit, 6 AKTS	
	Departament	Dillər və ədəbiyyatlar	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavriat	
	Tədris semestri	2025/2026 tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Maral Əskərova	
	E-mail:	maralsgrova@gmail.com	
	Mühazirə otağı/Cədvəl	A502 B305	
	Konsultasiya vaxtı	Tələbələrlə razılaşdırılmış vaxtda	
Prerekvizitlər	Yoxdur		
Tədris dili	Azərbaycan türkcəsi, Türkiyə türkcəsi		
Fənnin növü (məcburi, seçmə)			
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	➤ Ahmet B. Ercilasun, Türk Lehçeleri Grameri, Akçağ yay. , Ankara 2007 ➤ A.Von.Gabain, Eski Türkçenin Grameri, çev.M. Akalın, TDK yay.,Ankara 1988 ➤ Əlisa Şükürlü, Qədim türk yazılı abidələrinin dili, Maarif, Bakı 1993 ➤ Ə.Rəcəbov, J. Məmmədov, Orxon- yenisey Abidələri, yazıçı, Bakı, 1993 ➤ Fərhad Zeynalov, Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası, MBM, Bakı 2008 ➤ Faruk K. Timurtaş, Osmanlı Türkçesi Grameri III, İstanbul 1991 ➤ Muharrem Ergin, Üniversiteliler için Türk Dili , İstanbul 2001 ➤ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi, TDK, Ank. 2004 ➤ Türk dilinin tarixi mətnlərindən və türk ləhcələrindən seçilmiş ədəbi mətnlər ➤ Hülya Kasapoğlu Çengel, Kırgız Türkçesi Grameri (Ses ve Şekil Bilgisi), Akçağ Yayınları, Ankara, 2005		
Tədris metodları	Mühazirə		+
	Qrup müzakirəsi		+
	İnteraktiv		+
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı		30
	Fəallıq		5
	Tapşırıqlar		10 (5+5)
	Quizlər		10 (5+5)
	Final imtahanı		40
	Davamiyyət		5
	Yekun		100

Kursun təsviri	Kursda Türk dilinin yaşı və mənşəi haqqındakı görüşlər müzakirə olunacaq, türk dilinin tarixi inkişaf mərhələləri ilə əlaqədar bəlli-başlı sinifləndirmələr incələnəcək, tarixi türk ləhcələri ilə müasir türk ləhcələri arasında fonetik və morfolojik paralelliklər qurularaq, türk ləhcələri üç böyük qol – Oğuz, Qıpçaq və Qarluq qrupları olaraq həm tarixi həm də müasir türk ləhcələrindən mətn nümunələri üzərində təhlillər aparılacaqdır. Eyni zamanda tələbələrin türk ləhcələrinin vahid bir dildən ayrılaraq, müxtəlif qollara ayrılması prosesi üzərində mühakimələr irəli sürərək, nəticə çıxarmaları və isbatlar ortaya qoymaq üçün qrup çalışmalarında fəal iştirakları təmin ediləcəkdir.
Kursun məqsədləri	1. Türk dilinin yaşı və mənşəi haqqındakı görüşləri müzakirə edə bilir; 2. Türk dilinin tarixi inkişaf mərhələləri ilə əlaqədar bəlli-başlı sinifləndirmələri izah edir; 3. Tarixi türk ləhcələrinə aid mətnləri dövrün fonetik və morfolojik xüsusiyyətləri baxımından təhlil edir; 4. Tarixi oğuz, tarixi qıpçaq və tarixi qarluq türk ləhcələrinin davamı olan müasir türk ləhcələri arasında fonetik və morfolojik paralellik qura bilir; 5. Müasir türk ləhcələrinin bir-birindən fərqləndirən fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətlərə münasibət bildirir. Dərsin işlənmə forması: fəal təlimin müxtəlif forma (məs. fərdi, qruplarla və cütlərlə iş) və üsullarından (məs. müzakirə, mühazirə, BİBÖ, anlayışın çıxarılması, mətn təhlili, vs.) istifadə ediləcəkdir.
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Tədqiqat aparma, təhlil etmə, tətbiq etmə, şərh etmə, mühakimə etmə, nəticə çıxarma, problem həll etmə, səmərəli ünsiyyət qurma, təqdimat etmə, qrup şəklində işləmə, qrupu və özünü qiymətləndirmə.
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Fəallıq - Fəallığa görə veriləcək bal tələbənin müzakirələrdə iştirakına, mətn təhlilində göstərdiyi fəallığa, sənətsə boyu hazırladıqları təqdimatlara (prezentasiya), yeni və əlavə ədəbiyyatlara göstərdiyi marağa görə verilir. Davamiyyət - Davamiyyətə görə bal verilməsində tələbənin dərstdə ardıcıl iştirakı və dərstdə özünü qaydalara uyğun aparması nəzərə alınır. Üzrsüz buraxılan 2 dərs üçün 1 (bir) bal çıxılır. Tapşırıqlar (5+5) - Tapşırıqlar əvvəlcədən müəyyən edilmiş mövzu əsasında yazılı şəkildə təqdim olunacaqdır. Quizlər (5+5) - midterm və final imtahanlarından əvvəl, dərstdə tərəfimdən tərtib olunmuş açıq tipli sual formasında ediləcəkdir. İmtahan haqqında:

	1. İmtahana hazırlaşarkən dərslərdə götürülmüş qeydləri öyrənməklə yanaşı, dərsin iş planında göstərilmiş ədəbiyyatlara, o cümlədən başqa dillərdə olan, mənbələrə də müraciət etmək lazımdır. 2. Aralıq və Final imtahanlarının hər ikisində imtahan tapşırıqları qısa cavablı və ya cavabı məhdudlaşdırılmış açıq suallar, mətnlər üzərində müqayisəli təhlil tipli suallardan ibarət ola bilər. 3. İstifadə ediləcək ədəbiyyatın bir qismi (xarici mənbələr) tərəfimizdən təmin ediləcəkdir.
--	---

Cədvəl

Həftə	Mövzular	Saat	Səhifələr
1	Türk dilinin dünya dil ailələri içindəki yeri Dil, lehçe, ağız, dialekt terminləri. Bir dilin lehçeleri arasındaki fonetik, morfolojik və leksik farklılıklar. Türk dilinin quruluşu və özünəməxsus xüsusiyyətləri	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Z.Korkmaz,TDK, Ank. 2004 s. LXXIV- XCİ və M.Ergin,İst. 2001, s.57-65 (hazırlanmış dərslər materialı)
2	Türk dilinin yaşı və mənşəi ilə əlaqədar nəzəriyyələr və görüşlər, Altay dilləri nəzəriyyəsi, Şumer-türk dili münasibətlər, Etrüsk- türk dili münasibətləri,	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008
3	Türk dilinin tarixi dövrləri (Altay dövrü (?), İlk türk dövrü, qədim türk dövrü, orta türk dövrü, yeni türk dövrü)	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, s. XV. Bölüm və F.K.Timurtaş, İst.1991. s. 326-336
4	Müasir türk ləhcələrinin təsnifatı (Radloff, Samoyloviç, Baskakov, Ahmet Caferoğlu, Talat Tekin vs) Qırğız Türkcəsi	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008 Hülya Kasapoğlu Çengel, Kırgız Türkçesi Grameri (Ses ve Şekil Bilgisi), Akçağ Yayınları, Ankara, 2005

5-6.	Tarixi türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (Göytürk dövrünə aid tarixi mətnlər üzərində qrup işi)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Yenisey- Orxun abidələri, M.Ergin,İst. 2001
7	Tarixi türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (Orta əsrlər türk yazı dilinə aid tarixi mətnlər üzərində qrup işi)	6	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Kutadgu Biligdən seçmə mətnlər
8	Aralıq imtahanı	2	
9-10	Tarixi Oğuz qrupu türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (mətnlər üzərində qrup işi)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Kitabi Dədə Qorquddan seçmə mətnlər
11-12	Müasir Oğuz qrupu türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (<i>Qrup işi: müqayisəli fonetik və morfolojik cədvəlin tərtibi; Oğuz qrupu türk ləhcələrinin ayrılıqda fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və müqayisə edilməsi, leksik fərqliliklər</i>)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008
13-14	Müasir Qıpçaq qrupu türk ləhcələrinin fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin Oğuz qrupu türk ləhcələri ilə müqayisəsi (<i>Qrup işi: müqayisəli fonetik və morfolojik cədvəlin tərtibi üçün Qıpçaq qrupu türk ləhcələrinin ayrılıqda fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və müqayisə edilməsi, leksik fərqliliklər</i>)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008
15-16	Müasir Qarluq qrupu türk ləhcələrinin fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin Oğuz qrupu türk ləhcələri ilə müqayisəsi (<i>Qrup işi: müqayisəli fonetik və morfolojik cədvəlin tərtibi üçün Qarluq qrupu türk ləhcələrinin ayrılıqda fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və müqayisə edilməsi, leksik fərqliliklər</i>)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008

	Final imtahanı		
--	-----------------------	--	--